

TÜRKİYE MOBİLYA SEKTÖRÜNÜN AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE DIŞ TİCARET DURUMUNUN KÜMELEME ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

Sebahattin TİRYAKI^{1*}, Aytaç AYDIN² ve Kemal ÜÇÜNCÜ³

^{1*}Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Endüstri Mühendisliği,
Trabzon/TÜRKİYE, sebahattintiryaki@hotmail.com

²Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Endüstri Mühendisliği,
Trabzon/TÜRKİYE, aytac@ktu.edu.tr

³Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Endüstri Mühendisliği,
Trabzon/TÜRKİYE, kucuncu@ktu.edu.tr

Özet

Türkiye mobilya sektörü son yıllarda hızlı bir büyüme göstermektedir. Sektörün 2023 yılı için öngörülen hedefiDünya’da ilk 10, Avrupa da ise ilk 5 de yer almaktır. Bu bakımdan mobilya sektörünün dış ticaret durumunun analizi önemlidir. Bu çalışmada, Türkiye mobilya sektörünün Avrupa Birliği üyeleri içindeki durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Avrupa Birliği üyesi 28 ülke ve Türkiye’nin 2004-2013 yılları arasındaki 10 yıllık süreç için mobilya ithalat ve ihracat değerleri aşamalı kümeleme analizine tabi tutulmuştur.Sonuç olarak, ihracat ve ithalat hacmi bakımından Türkiye’nin orta sıralarda yer aldığı belirlenmiştir. Almanya ve İtalya ihracat bakımından en yüksek değere sahip olup aynı grupta yer alırken en yüksek ithalat değeri ile Almanya tek başına bir grupta yer almıştır.

Anahtar kelimeler: Avrupa birliği, mobilya sektörü, kümeleme analizi, ihracat ve ithalat

INVESTIGATING FOREIGN TRADE SITUATION OF TURKISH FURNITURE SECTOR IN PROCESS OF EUROPEAN UNION BY CLUSTER ANALYSIS

Abstract

Turkey furniture industry has showed a rapid growth in recent years.Foreseen goalof the sector for 2023 is located in the top five in Europe, the top 10 in the world. In this regard,the analysis of the foreign trade situationof the furniture sector is important.

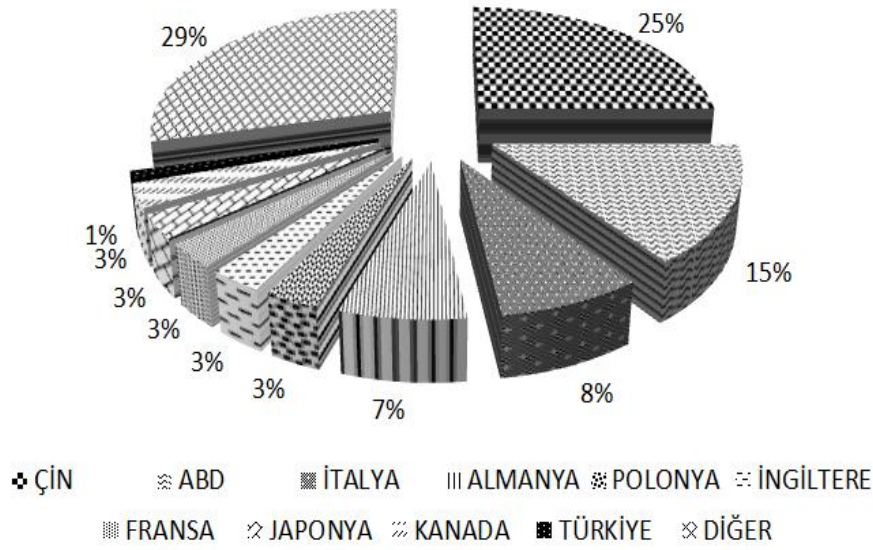
In this study, determining the status within the European Union members of Turkey furniture sector was aimed. The furniture import and export values of the 28 member countries of the European Union and Turkey for 10-year period between the years of 2004 to 2013 were subjected to hierarchical clustering analysis. As a result, it was determined that Turkey located in the middle order in terms of export and import volumes. Germany and Italy, which have the highest value in terms of exports, took part in within the same group, while Germany with the highest import value was alone in a group.

Keywords: European Union, furniture sector, cluster analysis, export and import

1. Giriş

Türkiye, Avrupa Birliği (AB) adayı bir ülke olarak Gümrük Birliği'ne üye olmasından itibaren AB ile var olan ticari ilişkilerini daha da yoğunlaştırmıştır. AB üyesi ülkeler ile süren yoğun ticari ilişkiler, mobilya sektörüyle ilgili olarak AB'de mevcut olan kalite ve standartlara uyumu kolaylaştırmaktadır. Bununla beraber, yaygınlaşan fabrikasyon üretim, tüketicilerin giderek daha bilinçli hale gelmesi ve ihracat hacminde gerçekleşen artış bu ve benzeri gelişmelere uyum sağlamayı kolaylaştıran diğer faktörlerdir [1,2].

Mobilya üretimi, insanların gelir ve refah artışına paralel olarak artış göstermektedir. Son on yıllık süre dikkate alındığında 2009 yılında küçülme gösteren dünya ekonomisine paralel olarak ülkelerin mobilya ticareti de 2009 yılındaki küçülme dışında genellikle büyüme yönünde bir eğilim göstermiştir. Gelişen dünya ekonomisi ile beraber mobilya değişirme sıklığı dünyada ortalama olarak 4 yıla düşerken, ülkemizde de 10-12 yıldan 8 yıla kadar düşmüştür[3]. Çin dünya mobilya üretiminde son beş yılda en büyük üretici ülke olarak ön plana çıkmıştır. Dünya mobilya üretiminde Çin %25'lik pay ile açık ara önde olup, ABD %15, İtalya %8, Almanya %7 pay ile Çin'i takip etmektedir. Bu dört ülke dünya mobilya üretiminin yaklaşık olarak %55'ini gerçekleştirmektedir. Geriye kalan ülkeler ise mobilya üretiminin yaklaşık olarak %45'lik kısmını karşılamaktadır. Türkiye ise dünya mobilya üretiminde yaklaşık olarak %1'lik bir pay sahibidir[4]. Şekil 1 dünya mobilya üretiminin ülkelere göre dağılımını göstermektedir.

Şekil 1. Dünya mobilya üretimi

Türkiye mobilya endüstrisi çoğunluğu geleneksel yöntemlerle çalışan, atölye tipi, küçük ölçekli işletmelerden oluşmaktadır. Ancak, mobilya sektörü 1990'lı yıllarda orta ve büyük ölçekli işletmelerin sektöre katılımları ile kısmen bilgi ve sermaye ağırlıklı bir endüstri koluna dönüşmüş ve son 10 yılda dış ticaret açığı vermeyen nadir sektörlerden birisi olarak dikkat çekmiştir. Bir başka deyişle, düşük teknoloji ve sermaye ile emek yoğun faaliyet gösteren mobilya endüstrisi, ihracat rakamlarıyla ve yapısıyla hızlı bir dönüşüm geçirerek geçmiş yıllara oranla daha bilgi ve sermaye yoğun bir sektöre dönüşmüştür. Sektörün büyük bir bölümü küçük ve orta ölçekli işletmelerden oluşan yapısıyla genel olarak iç pazara yönelik ihtiyaçları karşılama da son yıllarda ihracatı arttırmaya yönelik politikalar da benimsenmiştir [2,5,6].

Bununla beraber, mobilya sektörü, mevcut üretim potansiyeli, kapasitesi, işyeri sayısı ve yarattığı istihdam bakımından önemli bir sektör olarak kabul edilmesine rağmen ihracat rakamları, pek çok AB ülkesinden daha düşüktür [7]. Bu bağlamda kapasite kullanımının yetersizliği ilk akla gelebilecek nedenlerden biri olarak ön plana çıkmaktadır. AB mobilya sektörünün üretim kapasitesi %90'ları bulurken ülkemizde küçük ölçekli işletmelerde %40, orta ölçekli işletmelerde %55, büyük ölçekli işletmelerde ise yaklaşık olarak %80 olan kapasite kullanım oranları tatmin edici düzeyde değildir [2].

Türkiye uluslararası rekabette yerli hammadde standartları, kalite ve fiyat konusunda sorunlar yaşamamasına rağmen son yıllarda seri üretim anlayışının

yaygınlaşmasının bir sonucu olarak firmaların tesislerinin genelde yeni ve teknolojik açıdan yeterli oluşu, genç ve ucuz işgücü avantajıyla mobilya ihracatında söz sahibi olması mümkündür. Türkiye'nin AB ve yakın komşularına mobilya ihracatının son yıllarda giderek artması bunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Türkiye mobilya endüstrisi; üretiminde kullanılan teknoloji, artan ihracat imkanları ve ihracatçı firma sayısı ile birlikte her geçen gün gelişme göstermekte ve dünya ile rekabet edebilir bir konuma doğru hızla ilerlemektedir[6]. Tablo 1 Türkiye ve AB'nin yıllara göre mobilya ihracat ve ithalat rakamlarını göstermektedir [8].

Tablo 1. Türkiye ve AB'nin 2004-2013 yılları arası mobilya ihracat ve ithalat rakamları
(Bin dolar)

Yıllar	AB' nin toplam ihracatı	AB' nin toplam ithalatı	Türkiye'nin toplam ihracatı	Türkiye'nin toplam ithalatı	Türkiye'nin AB'ye ihracatı	Türkiye'nin AB'den ithalatı
2004	48.630.825	43.079.421	610.741	296.079	364.739	214.840
2005	50.405.933	46.362.825	715.150	389.099	422.121	253.587
2006	54.618.334	50.735.511	798.585	540.354	446.948	315.390
2007	65.064.849	61.264.001	1.081.913	711.956	584.811	396.497
2008	69.507.334	65.708.646	1.387.015	776.303	691.535	403.899
2009	55.155.206	52.572.396	1.198.146	567.647	512.911	292.734
2010	56.974.579	55.953.849	1.414.961	738.496	532.900	338.424
2011	65.581.836	61.121.561	1.658.391	941.394	595.188	447.961
2012	61.607.348	55.776.730	1.899.017	817.323	548.406	387.483
2013	65.886.953	57.578.218	2.237.301	968.656	588.928	490.489

AB ve Türkiye'nin mobilya ihracat ve ithalat değerleri 2009 ve 2012 yılında yaşanan ekonomik sorunlar nedeniyle gerçekleşen düşüşler dışında genellikle hızlı bir artış göstermiştir. AB'nin mobilya ihracatı 2004 yılında yaklaşık 48 milyar dolar değerinde iken 2013 yılında 65 milyar doların üzerine çıkmıştır. İhracat rakamlarına benzer şekilde AB'nin mobilya ithalatı 2004 yılında 43 milyar dolar iken 2013 yılında yaklaşık olarak 58 milyar dolar değerine ulaşmıştır.

Türkiye'nin mobilya ihracatına baktığımızda, ülkemiz 2004 yılında 610 milyon dolarlık ihracat rakamını 2013 yılında 2 milyar dolar seviyesinin üzerine çıkartmıştır. İhracat rakamlarından daha düşük olmakla beraber Türkiye'nin mobilya ithalatı da ihracatındaki artışa paralel olarak artış göstermiştir. 2004 yılında yaklaşık olarak 300 milyon dolarlık bir ithalat rakamına sahip olan Türkiye mobilya sektörü 2013 yılında yaklaşık olarak 1 milyar dolarlık bir mobilya ithalat hacmine ulaşmıştır.

AB ve Türkiye arasındaki ihracat ve ithalat rakamlarına bakıldığında, Türkiye'nin 2004 yılında AB'ye 365 milyon civarında olan ihracatının 2013 yılında 600 milyon dolar değerine yaklaştığı görülmektedir. Buna karşın Türkiye'nin AB'den mobilya ithalatı yıllara göre artış göstermekle beraber ihracat rakamlarına göre daha düşüktür. Öte yandan, Türkiye ve AB ülkelerinin 2004-2013 yılları arası ortalama mobilya ihracat ve ithalat değerleri Tablo 2'de sunulmaktadır [8].

Tablo 2 incelendiğinde AB'nin en çok mobilya ihraç eden iki ülkesinin İtalya ve Almanya olduğu görülmektedir. Bu ülkeleri Polonya takip etmektedir. Bu üç ülkenin mobilya ihracatı diğer AB ülkeleri ve Türkiye'nin ihracatına kıyasla oldukça yüksektir. Ülkelerin ortalama ihracat rakamlarına göre Türkiye on üç AB ülkesinin ardından on dördüncü sırada kendine yer bulmuştur.

İthalat değerlerine bakıldığında Almanya'nın en yüksek mobilya ithal eden ülke olduğu anlaşılmaktadır. İthalat bakımından Almanya'yı İngiltere ve Fransa takip etmektedir. İhracatta olduğu gibi Türkiye mobilya ithalatında da on üç AB ülkesinin arkasında on dördüncü sırada yer almıştır.

Türkiye'nin AB ile mobilya ticaretini artırabilmesi ve AB ülkeleriyle rekabet edebilir bir konuma ulaşması için hem kendi mobilya sektörünü hem de AB mobilya sektörünü iyi bir şekilde analiz etmesi gerekmektedir. Türkiye'nin dünyanın en büyük mobilya üreticisi olan AB ile ticari ilişkilerini geliştirmesi ve kendi iç pazarında ona ciddi bir rakip olacak konuma gelmesi Türkiye için oldukça önem arz eden bir durumdur. Sektörün kendi içinde bir durum analizinin yapılması ve böylece sektörün güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesi küreselleşen dünyada rekabet gücünü etkileyen önemli faktörler olarak ifade edilebilir [6].

Tablo 2. Türkiye ve AB üyesi ülkelerin 2004-2013 yılları arası ortalama mobilya ihracat ve ithalat değerleri (Bin dolar)

Ülkeler	Ortalama ihracat değeri	Ortalama ithalat değeri
Türkiye	1.300.122	674.731
Almanya	11.215.954	11.972.749
Avusturya	1.900.777	2.428.749
Belçika	2.205.102	3.356.021
Bulgaristan	288.320	172.619
Çek Cumhuriyeti	2.348.380	1.238.481
Danimarka	2.524.533	1.457.391
Estonya	470.352	111.795
Finlandiya	282.302	655.819
Fransa	3.229.007	7.961.007
Hırvatistan	317.483	365.194
Hollanda	1.739.330	3.304.630
İngiltere	2.110.156	8.144.006
İrlanda	143.194	588.537
İspanya	2.001.343	3.151.247
İsveç	2.262.194	2.074.832
İtalya	11.661.059	2.467.016
Kıbrıs	9.434	156.612
Letonya	171.447	138.133
Litvanya	953.316	162.408
Lüksemburg	17.862	281.926
Macaristan	1.104.625	525.534
Malta	5.042	59.173
Polonya	7.637.646	1.278.619
Portekiz	1.234.321	745.708
Romanya	1.515.496	450.460
Slovakya	1.023.374	735.773
Slovenya	903.965	362.993
Yunanistan	58.416	640.208

Bu çalışmada AB üyesi 28 ülke ile Türkiye'nin mobilya ithalat ve ihracat verilerinin incelenmesi yoluyla Türkiye mobilya sektörünün AB üyesi ülkelere kıyasla ne durumda olduğunun belirlenmesi amaçlanmaktadır.

2. Materyal ve Metot

2.1. Materyal

Bu çalışmada AB üyesi (Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya ve Yunanistan) 28 ülke ve Türkiye'nin mobilya dış ticaret durumu incelenmiştir. Bu amaçla, ülkelerin mobilya ithalat ve ihracat verileri International Trade Center (TRADEMAP) sitesinden elde edilmiştir [8]. AB ülkeleri ile Türkiye'nin 2004-2013 yıllarına ait ithalat ve ihracat miktarı verileri kullanılarak istatistiksel analizler yapılmış ve sonuçlar tartışılmıştır.

2.2. Metot

AB ülkeleri ile Türkiye'nin ithalat ve ihracat miktarlarının karşılaştırılması amacıyla veriler Microsoft Excel programı ile düzenlenmiş, istenilen gruplandırmanın yapılabilmesi ve oluşturulan grupların geçerliliğinin test edilmesi amacıyla Aşamalı Kümeleme Analizi (Hierarchical Cluster Anaysis) yöntemi kullanılmıştır. Analizler SPSS 16 istatistik paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

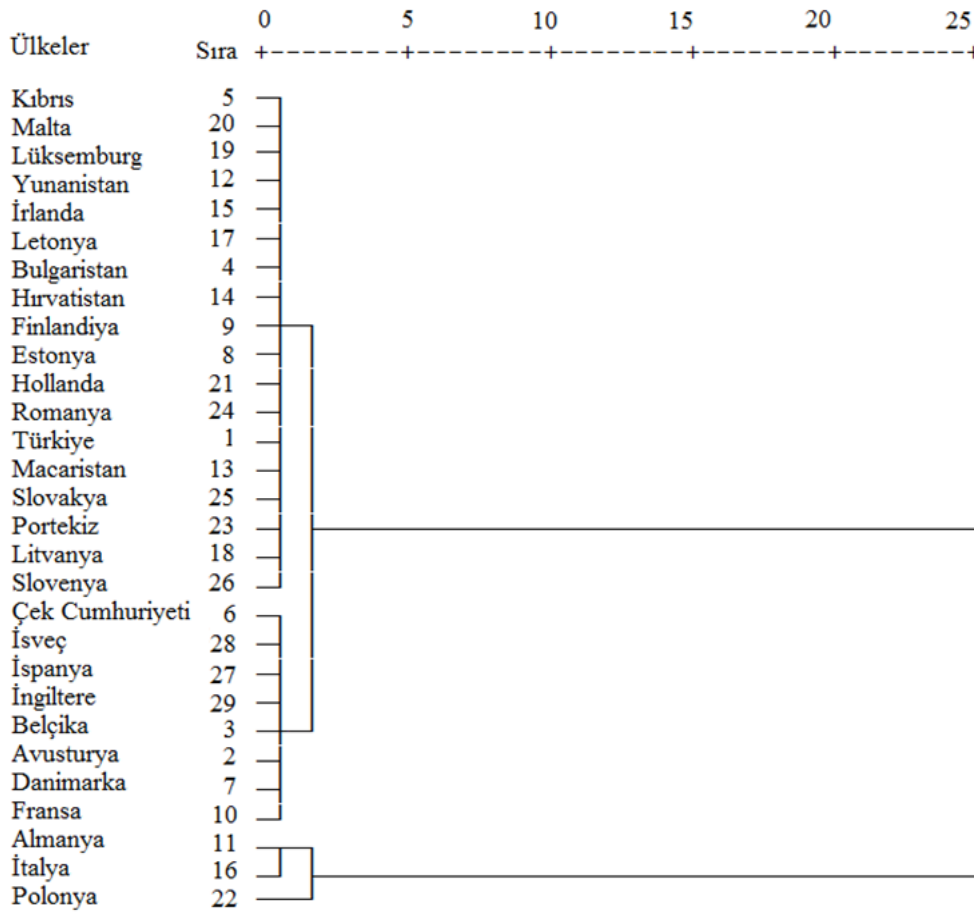
Kümeleme analizi, bir araştırmada incelenen birimleri aralarındaki benzerliklerine göre belirli gruplar içinde toplayarak sınıflandırma yapmayı, birimlerin ortak özelliklerini belirlemeyi ve bu sınıflar ile ilgili genel tanımlar yapmayı sağlar. Kümeleme analizinin öncelikli amacı, gruplanmamış verileri benzerliklerine göre gruplamak ve böylece işe yarar özetleyici bilgiler elde edilmesini sağlamaktır [9-11].

Aşamalı kümeleme yöntemi, birimleri birbirleri ile değişik aşamalarda bir araya getirerek ardışık biçimde kümeler belirlemeye ve bu kümelere girecek elemanların hangi uzaklık veya benzerlik düzeyinde küme elemanı olduğunu belirlemeye yönelik istatistiksel bir yöntemdir [12]. Bu yöntem, veri setinin birimlerinin birbirlerine olan uzaklık değerlerini kullanarak, veri setindeki birimlerin hiyerarşik ayrıştırmasını yapar. Hiyerarşik ayrıştırma sırasında, dendogram olarak bilinen ağaç diyagramı kullanılır.

Ağaç diyagramı, hiyerarşik kümeleme yöntemiyle elde edilen kümelerin görselleştirilmesini sağlar. Küme sayısına görsel olarak karar verilir [11].

3. Bulgular

Türkiye mobilya sektörünün AB ülkeleri karşısındaki dış ticaret durumunun tespiti amacıyla, Türkiye ve AB ülkelerinin 2004–2013 yılları arasındaki mobilya ihracat ve ithalat verileri alınarak aşamalı kümeleme analizi yapılmıştır. Aşamalı kümeleme analizi sonucunda ülkelerin mobilya ihracatı açısından sınıflandırılmasına ilişkin elde edilen dendogram Şekil 2’de görülmektedir.

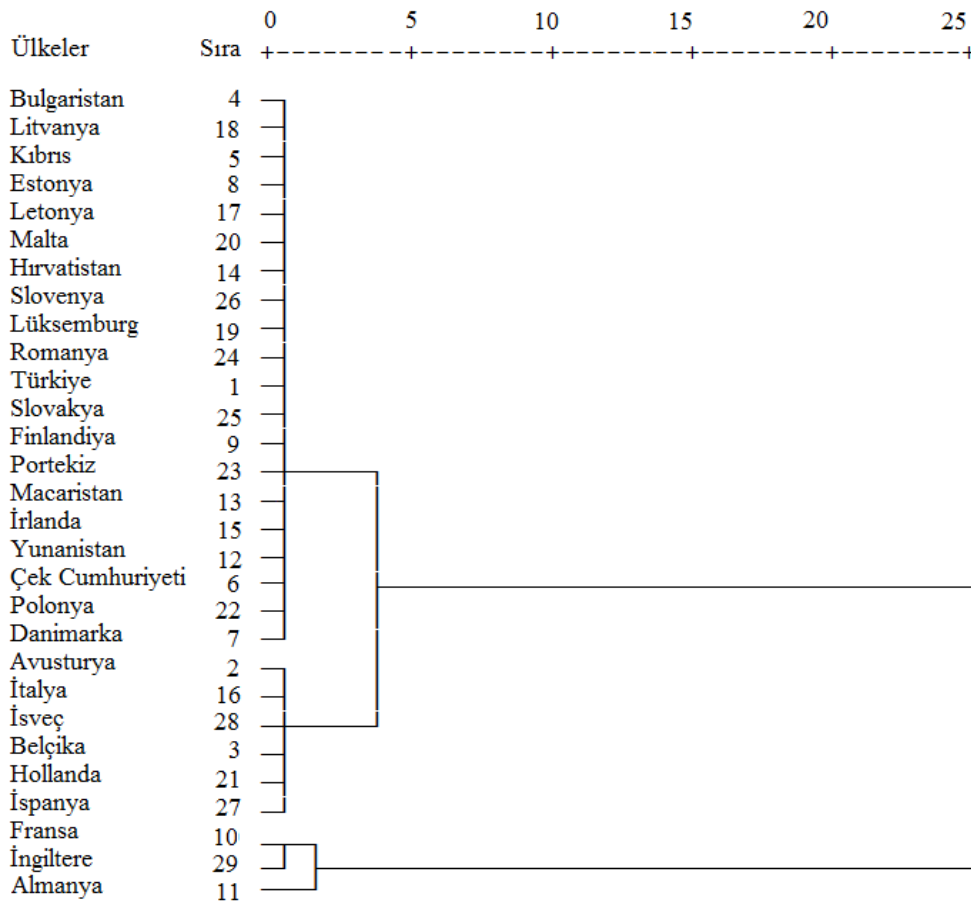
Şekil 2. İhracat verilerine ait dendogram

Ülkelerin mobilya ihracat verileri kullanılarak elde edilen aşamalı kümeleme analizi sonuçlarına göre 29 ülkenin 4 gruba ayrılacağı görülmektedir. Şekil 2 ayrıca Türkiye’nin ihracat miktarı bakımından çok sayıda Avrupa ülkesinden daha geride olduğunu göstermektedir. İhracat değerleri birbirine çok yakın olan Almanya ve İtalya’nın kümeleme analizi sonucunda aynı grupta yer aldığı görülmektedir. İhracat

miktari bakımından İtalya ve Almanya'yı takip eden Polonya'nın ise analiz sonucunda ayrı bir grupta yer aldığı gözlemlenmektedir. Öte yandan, Fransa, Danimarka, Avusturya, Belçika İngiltere, İspanya, İsveç ve Çek Cumhuriyeti daha düşük ihracat miktarlarıyla ayrı bir grup oluşturmuştur. Ülkelerin büyük bir çoğunluğu ise nispeten düşük ihracat değerlerine sahip olup kendi aralarında ayrı bir grup oluşturmuşlardır.

Türkiye ve AB ülkelerinin 2004–2013 yılları arasındaki ithalat verilerinin aşamalı kümeleme analizi sonucunda ülkelerin sınıflandırılmasına ilişkin elde edilen dendogram Şekil 3'de görülmektedir.

Şekil 3. İthalat verilerine ait dendogram

Ülkelerin ithalat miktarlarının aşamalı kümeleme analizi sonucunda 29 ülkenin ihracat miktarlarının analiz sonuçlarına benzer şekilde 4 gruba ayrılabilceğinin görülmektedir. Türkiye ithalat bakımından ihracattaki durumuna benzer şekilde çok sayıda AB ülkesinin gerisinde kalarak 19 AB ülkesiyle beraber 20 ülkeden oluşan grupta yer almıştır. Açık ara en yüksek ithalat değerine sahip olan Almanya

kümeleme analizinin sonucunda diğer ülkelerden ayrı bir grupta yer almaktadır. Almanya'yı takip eden ve birbirine yakın ithalat değerlerine sahip olan Fransa ve İngiltere ise farklı bir grupta yer almıştır. Bununla beraber, bir miktar daha düşük ithalat değerlerine sahip olan İspanya, Hollanda, Belçika, İsveç, İtalya ve Avusturya'nın ise kendi aralarında bir grup oluşturmuştur.

4. Sonuçlar ve Öneriler

Bu çalışmada Türkiye'nin AB sürecinde mobilya ihracat ve ithalat verileri incelenerek, AB ülkeleri karşısındaki rekabet durumu belirlenmeye çalışılmıştır.

Türkiye mobilya ihracatında AB ülkeleriyle kıyaslandığında orta sıralarda yer almaktadır. Türkiye 2004-2013 yılları arasındaki on yıllık süreçte ortalama mobilya ihracatı bakımından 28 AB ülkesinin 13'ünden daha fazla ihracat yaparak 14. sırada yer almıştır. Küçük ölçekli işletmelerin çokluğu ve büyük ölçekli işletmelerin oldukça sınırlı sayıda olması nedeniyle Türkiye mobilya üretimi ve buna paralel olarak mobilya ihracatı önemli seviyelere getirilememiştir. Ancak, son yıllarda Türkiye'nin mobilya ihracatı 2009 yılı dışında sürekli artış göstermiştir. İhracattaki bu artışın nedeni Türkiye mobilya endüstrisinin çoğunluğu geleneksel yöntemlerle çalışan, atölye tipi, küçük ölçekli işletmelerden giderek orta ve büyük ölçekli işletmelere dönüşen yapısıdır. Mobilya ihracatımızda AB ülkeleri en önemli yeri tutmakta ve bu ülkelere ihracat oranı ihracatımızdaki paya bağlı olarak genellikle artış göstermektedir. AB ülkeleri içerisinde mobilya ihracatı konusunda başı çeken ülkeler İtalya ve Almanya'dır. İhracat bakımından bir diğer önemli ülke Polonya'dır. Diğer AB ülkeleri bu üç ülkeye göre oldukça düşük ihracat rakamlarına sahiptir.

Mobilya ihracatındaki durumuna benzer şekilde, Türkiye mobilya ithalatında da 13 AB ülkesinin önünde yer almaktadır. Türkiye'nin mobilya ithalatı 2009 ve 2012 yılları dışında sürekli artış göstermiştir. 2009 ve 2012 yıllarında Türkiye'nin yanı sıra AB ülkelerinin de mobilya ithalat değerlerinde düşüş görülmektedir. Bunun nedeni bu yıllarda etkili olan ekonomik problemler olarak düşünülebilir. AB ülkeleri Türkiye'nin mobilya ihracatında olduğu gibi mobilya ithalatında da önemli bir paya sahiptir. Almanya AB ülkeleri arasında en büyük mobilya ithalatçısı durumundadır. Almanya bu aşamada mobilya ithalatı konusunda rakipsiz görülmektedir. Mobilya ithalatı bakımından Almanya'yı İngiltere ve Fransa takip etmektedir. İngiltere ve Fransa

mobilya ihracat değerleri bakımından AB ülkeleri içerisinde gerilerde kalırken mobilya ithalatı bakımından ilk üç ülke arasında yer alması dikkat çekicidir.

Ülkelere ait ihracat miktarları ele alınarak yapılan aşamalı kümeleme analizi sonucunda29 ülkenin 4 gruba ayrıldığı görülmüştür. Almanya ve İtalya ihracat değerleri birbirine çok yakın olmasından dolayı kümeleme analizi sonucunda aynı grupta yer almıştır. AB'nin mobilya ihracatı bakımından üçüncü en büyük ülkesi Polonya, İtalya ve Almanya'dan farklı olarak kendi başına bir grup oluşturmuştur. İhracat miktarları birbirine yakın olan Fransa, Danimarka, Avusturya, Belçika İngiltere, İspanya, İsveç ve Çek Cumhuriyeti kendi aralarında ayrı bir grup oluşturmuştur. Türkiye'nin de içinde bulunduğu ülkelerin büyük çoğunluğu ise diğer AB ülkelerinden düşük ihracat değerlerine sahip olup farklı bir grup içerisinde yer almıştır.

AB ülkeleri ve Türkiye'nin mobilya ithalat miktarları kullanılarak yapılan aşamalı kümeleme analizi sonucunda ülkelerin 4 gruba ayrıldığı görülmektedir. AB'nin en yüksek mobilya ithalatçı ülkesi olan Almanya kümeleme analizinin sonucunda diğer ülkelerden ayrı bir grupta yer almıştır. İthalat miktarı bakımından Almanya'yı takip eden ve birbirine yakın değerlere sahip olan Fransa ve İngiltere ise farklı bir grupta yer almıştır. Belçika, İsveç, İtalya ve Avusturya ise kendi aralarında bir grup oluşturmuştur. Türkiye ithalat bakımından ihracattaki durumuna benzer şekilde çoğu Avrupa ülkesinin gerisinde kalmıştır ve 19 AB ülkesiyle beraber 20 ülkeden oluşan grupta yer almıştır. Türkiye ve 19 AB ülkesinin aynı grupta yer almaları, ihracat miktarı açısından aralarında çok büyük farklılıklar olmamasından kaynaklanmaktadır.

Mobilya sektörü ülke ekonomisi açısından son derece önemlidir. Üretim aşamasında yerli kaynaklardan yararlanılması ve bu açıdan dışa bağımlılığın düşük düzeyde tutulması ile sektör yarattığı katma değer anlamında daha verimli hale gelebilir. Bununla beraber, tasarım, markalaşma ve Ar-Ge gibi konulara ağırlık verilerek üretilen ürünlerin kalitesinin ve ihracatının arttırılmasına katkıda bulunulabilir.

Ülkemizde mobilya endüstrisi emek yoğun bir endüstri kolu olmasından dolayı fazla sayıda kalifiye elemana ihtiyaç duymaktadır. Bu açığın kapatılabilmesi için ise mobilya sektöründe çalışabilecek mesleki eğitime sahip bireylere ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, mobilya ve dekorasyon eğitimi veren okulların sayısı ve niteliğinin artışı bu problemi çözmeye yardımcı olabilir. Bu doğrultuda sanayi ve üniversitelerin işbirliği içerisinde süreci yönetmeleri sektörün geleceğine katkı sağlayacaktır.

5. Kaynaklar

- [1] Yıldırım K, Söğütü C, Döngel N, Çakır M. Türkiye mobilya sektöründe kalite ve standartlaşmanın pazarlamaya etkileri, Politeknik Dergisi 2013; 16(1): 9-17.
- [2] Dayanıklı Tüketim ve Mobilya Sektör Raporu, MÜSİAD Araştırma Raporları: 86, ISBN 978-605-4383-32-0, İstanbul, 2013.
- [3] TOBB Türkiye Mobilya Ürünleri Meclisi Sektör Raporu, TOBB Yayın Sıra No: 2013/188, ISBN: 978-605-137-230-3, Ankara, 2012.
- [4] T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Mobilya Sektörü Raporu, Sektörel Raporlar ve Analizler Serisi, 2013.
- [5] Demirci S. Türkiye mobilya endüstrisinin sorunları ve çözüm önerileri, Politeknik Dergisi 2005; 8(4): 369-379.
- [6] Aksayar MF. Türkiye mobilya sanayisinin Avrupa birliği ölçeğinde rekabet gücü, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2006.
- [7] T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı 9.Kalkınma Planı, Ağaç Ürünleri ve Mobilya Sanayi, Özel ihtisas komisyonu raporu, Yayın No: DPT: 2745, Ankara, 2007.
- [8] International Trade Center, http://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx, 14.01.2015.
- [9] Kaufman L, Rousseeuw PJ. Finding Groups in Data: An Introduction to Cluster Analysis. New York: Wiley-Interscience; 1990.
- [10] Kalaycı Ş. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. 4. Baskı, Ankara: Asil Yayın Dağıtım; 2009.
- [11] Dinler M. Kümeleme analizi yöntemlerinin hayvancılık verilerinde karşılaştırılmalı olarak incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Bingöl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2014.
- [12] Özdamar K. Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler), II. Cilt, Eskişehir: Kaan Kitabevi; 2002.